

DOI: 10.7596/taksad.v6i6.1247

Citation: Karakuş, U., & Önger, S. (2017). 8. Sınıf Öğrencilerinin Doğal Afet ve Afet Eğitimi Kavramını Anlama Düzeyleri. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(6), 482-491. doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i6.1247>

8. Sınıf Öğrencilerinin Doğal Afet ve Afet Eğitimi Kavramını Anlama Düzeyleri¹

The Understanding Levels on Natural Disasters and Disasters Education Concepts for 8th Grade Students

Ufuk Karakuş², Seda Önger³

Abstract

Natural disaster is defined as suddenly developing natural or human phenomena that harm human life and natural order. Many natural disasters have occurred in Turkey throughout history, resulting in serious loss of life and property. Although people can not prevent natural disasters, however, they can take various measures to reduce the damages. In order to reduce the indemnities caused by natural disasters, Turkey has taken many precautionary measures especially after 1999 Marmara earthquake. These steps are mostly focused on the formation of disasters, ways to prevent disasters, and legal regulations. This research was conducted to determine the level of understanding of the concept of disaster and disaster education by 8th grade students of middle school. The study sample consists of 8th grade students from Dört Eylül middle school of Simav district, Kütahya province. The research was carried out with 28 middle school students during academic year of 2014-2015. A semi-structured questionnaire consisting of open-ended questions, developed by researchers, was applied as data collection tool. The data of the study were analyzed using qualitative research techniques. Results show that students' first perception about the word disaster is earthquake disaster, tsunami disaster. Therefore, environmental conditions of an area are found affecting the perception. Besides, variable of gender is also not found affecting the results. However, increase in income level and educational level of parents result difference in answers.

Keywords: Disaster, Natural disaster, Disaster education, Social studies.

¹ Bu araştırmanın bir bölümü 08-10 Mayıs 2015 tarihinde Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nde düzenlenen VII. Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç. Dr. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Eğitimi ABD.

³ Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Doktora Öğrencisi. E-mail: sedaonger@gmail.com

Öz

Ani gelişen veya ortaya çıktığında kötü sonuçları olan, doğal ve beşerî olaylar, insan yaşantısına ve doğal düzene zarar vermekte ve bu durum doğal afet olarak nitelendirilmektedir. Dünya üzerindeki hemen her devlet gibi Türkiye de doğal afetlerin mağduru olmuş ve olmaya devam etmektedir. Bu afetler sonucunda ciddi can ve mal kayıplarına neden olmuş, bunların yanında psikolojik travmalara yol açmıştır. Doğal afetleri engellemek çoğu zaman mümkün olmamakla birlikte, zararlarını en aza indirmek mümkündür. Teknolojinin gelişmesi ve insan hayatına verilen kıymetin artması bu konudaki çalışmaları artırmıştır. Türkiye’de bu bilincin ve yapılan çalışmaların 1999 Marmara depreminden sonra ivme kazandığı belirtilebilir. Bu çalışmalar daha çok afetlerin oluşumu, afetlerden korunma yolları ve yasal düzenlemeler üzerine odaklanmıştır. Bu araştırma, 8. sınıf öğrencilerinin afet ve afet eğitimi kavramı hakkındaki anlama düzeylerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu Kütahya ili, Simav ilçesi Dört Eylül Ortaokulu 8. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında 8. Sınıfta okuyan 28 ortaokul öğrencisi ile yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış anket uygulanmıştır. Çalışmanın verileri nitel araştırma teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucuna göre; öğrencilerin afet deyince ilk olarak deprem afetine, enaz tsunami afetine yer verildiği bulgulardan anlaşılmıştır. Dolayısıyla çevre şartları sonucu etkilemiştir. Genel olarak bakıldığında cinsiyet değişkeni sonucu etkilememiştir. Fakat ailenin gelir durumu ve ailenin eğitim durumu arttıkça afet eğitimi cevaplarında farklılık vardır.

Anahtar Sözcükler: Afet, Doğal afet, Afet eğitimi, Sosyal bilgiler.

1. GİRİŞ

Ani gelişen veya ortaya çıktığında kötü sonuçları olan doğal ve beşerî olaylar, insan yaşantısına ve doğal düzene zarar vermekte ve bu durum doğal afet olarak nitelendirilmektedir.

Şahin’e göre (1991) afet: doğanın sebep olduğu yıkım olarak tanımlanmaktadır. Bir olayın doğal afet sayılabilmesi için doğal olması, can ve mal kaybına neden olması, aniden oluşması gerekmektedir.

Doğal afet bir toplumun güvenliğini ve işlevini tehdit eden ve yerel kaynaklarını mahveden doğal olarak meydana gelen bir bölüm ya da doğanın bir olayıdır (Johnson, Connolly ve Carter, 2010: 253). Doğal Afet teriminin tanımlanması oldukça zordur. Dünyanın en büyük sözlüğü olduğu iddia edilen Webster’in Online Sözlüğü, doğal afetleri büyük maddi zarar, insan kaybı ve acı üreten ani felaket olayları olarak tanımlar. Afetler doğal olayların sonucudur, örneğin depremler, sel v.b (Smawfield, 2012: 2).

Afetleri doğa, teknolojik ve insan kaynaklı afetler olmak üzere üçe ayırabiliriz:

- Yağmurun fazla yağarak yol, kasaba ve şehirlerde bulunan arazi ve evleri basması doğa kaynaklı bir afettir. Benzer şekilde deprem, volkanik püskürme, heyelan, fırtına da doğa kaynaklı bir afettir.
- Doğa olaylarının tetikleme veya tedbirsizlik sonucu oluşan büyük fabrika, tesis veya nükleer santrallerde meydana gelen yapı çökmeleri, büyük yangınlar, bomba patlaması, kimyasal saldırı gibi terörist eylemlere teknolojik afet denir.
- İnsan eliyle kasıtlı veya hata sonucu oluşan orman yangını gibi olaylara insan kaynaklı afet denir (Afad, 2013: 5).

Dünya üzerindeki hemen her devlet gibi Türkiye de doğal afetlerin mağduru olmuş ve olmaya devam etmektedir. Bu afetler sonucunda ciddi can ve mal kayıplarına neden olmuş, bunların yanında psikolojik travmalara yol açmıştır. Doğal afetleri engellemek çoğu zaman mümkün olmamakla birlikte, zararlarını en

aza indirmek mümkündür. Teknolojinin gelişmesi ve insan hayatına verilen kıymetin artması bu konudaki çalışmaları artırmıştır. Türkiye’de bu bilincin ve yapılan çalışmaların 1999 Marmara depreminden sonra ivme kazandığı belirtilebilir. Bu çalışmalar daha çok afetlerin oluşumu, afetlerden korunma yolları ve yasal düzenlemeler üzerine odaklanmıştır. Ancak doğal afetlerin zararlarının azaltılması için önemli bir yere sahip olan afet bilgisi ve bilinci alanındaki araştırmalara henüz yeterince önem verilmemiştir (Cin, 2010: 71).

Türkiye’nin jeolojik, coğrafi ve meteorolojik yapısı sık bir şekilde afetlerle karşılaşmasına neden olmaktadır. Nüfusun yoğun olduğu bölgelerin de bu benzer özellikler göstermesi mal ve can kayıplarını artırmaktadır. Özellikle çarpık kentleşme afetlerin zarar boyutunu büyütmede ve müdahaleyi hem zorlaştırmakta hem de daha masraflı hale getirmektedir. Büyük afetler söz konusu olduğunda toplumun bütün katmanları, etki derecesi farklı olsa da, bundan etkilenmektedir. Birçok araştırma afetin zararlı etkilerini en aza indirebilmek için halkın bilinçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Kırıkkaya, Ünver ve Çakın, 2011: 27).

Afet eğitimi, eğitim alanındaki araştırmaların yeni bir koludur. Bu konu hakkında, halkın eğitilmesini öngören pek fazla kaynak bulunmamaktadır. Fakat afetler için halkı hazırlamak için pedagojik alanlar sadece okula dayalı girişimler, halk bilgi kampanyaları değil, aynı zamanda toplumsal öğrenme, yetişkin eğitimi ve popüler kültürü kapsar. Aynı zamanda teknolojik gelişmelerle örneğin sosyal medya, halk gazetesi ve blog gibi, afetler hakkında bilgi giderek artmıştır (Preston, 2012: 1). Vatandaşları daha küçük yaşlardan başlayarak afetle mücadele konusunda bilgilendirme kendilerini yaşadıkları bölgelerdeki olası doğal tehlikeler konusunda bilinçli hale getirecektir. Bu sayede alınan önlemlere ve sorumluların koyduğu kurallara uyma düzeyi artacaktır. Bu bilincin hayat boyu kazandırılması gerektiği düşünülünce burada eğitim kurumlarından sosyal dayanışma derneklerine, mülki idareden yerel yönetimlere kadar hemen her kuruma büyük görevler düşmektedir (Turan ve Kartal, 2012: 69).

Beklenmedik zamanlarda ortaya çıkan herhangi bir olayın, topluma etkisi her zaman öngörülemezdir. Bir trafik kazası, bir yangın ya da bir terör saldırısı durumunda, insanlar olayın ani gelişimi sebebiyle ne yapacaklarını bilememekte ve panik yaşamaktadır. Bu durum, Acil Durum Yönetimi veya Afet Yönetimi olarak ifade edilen kavramların doğmasına zemin hazırlamıştır. Afet Yönetimi, afet öncesinde muhtemel afet türünün tespit edilmesi ve niteliğine göre önlem alınması, afet anında afet bölgesinde kriz masalarının oluşturulması ve afet sonrasında ilk müdahalelerinin yapılması ile uzun vadede iyileştirme süreçlerinin uygulanmasını ifade eder (Coşkun, 2011: 3). Ada’ya göre “afet yönetimi; bilim, teknoloji, planlama ve yönetimin, çok sayıda insanı yaralayabilen veya öldürebilen, büyük miktarlarda maddi hasara yol açabilen ve gündelik hayatı kesintiye uğratabilen olağanüstü olayların üstesinden gelmek üzere uygulanmasıdır. Afet yönetim sürecinin risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme olmak üzere dört temel aşaması bulunmaktadır:

- Risk ve zarar azaltma aşaması, afetlerin nedenlerinin araştırıldığı, afetlerin meydana gelme olasılığının azaltıldığı veya afetlerin yol açtığı kötü sonuçların sınıflandırılmaya çalışıldığı faaliyetleri kapsamaktadır.
- Hazırlık aşaması, can ve mal güvenliğinin sağlandığı, afetlerden sonra hızlı bir iyileştirme sürecine olanak tanıdığı faaliyetleri kapsamaktadır.
- Müdahale aşaması, halkın korunması, afetin birincil etkilerinden gelecek olan hasarın azaltılması ve ikincil etkilerden gelecek olan zararın ise minimize edilmesi gibi faaliyetleri kapsamaktadır.
- İyileştirme aşaması, afetin bitimini takibe başlar, afetin zarar verdiği bölgenin normal işlerliği kazanmasına kadar devam eder” (Ada, 2013: 3).

Afet yönetiminde en önemli unsur olarak afet eğitimi ön plana çıkmaktadır. Afet eğitimi, afet zararlarını azaltma çabalarıyla çok yakından ilişkilidir. Afetlerin ağır sonuçları olabilese de bu sonuçların şiddetini çoğu zaman afet konusunda yapılan hazırlıkların varlığı veya yokluğu belirlemektedir. Bugün yaygın olarak kabul edilmektedir ki afetlerin üstesinden gelebilmek ve afet sonrası çabuk toparlanmak, ancak gerekli önlemlerin alınması, olası senaryolar ve sonuçları üzerinde çalışılması ile mümkündür (Özgen, Ünalı ve Bindak, 2011: 305).

Afet ve afet eğitimi konusunda sosyal bilgiler öne çıkmaktadır. Afet kavramı ile ilgili sosyal bilgiler derslerinde sınıflara, ünitelere ve öğrenme düzeylerine göre dağılımları Tablo 1’de gösterilmiştir. Aynı zamanda afet kavramı ve afet eğitimi Türkiye’de sosyal bilgiler dersi öğretim programında da yer almaktadır:

Tablo 1. Afet Kavramının Sınıflara, Ünitelere ve Öğrenme Düzeylerine Göre Dağılımı (MEB, 2005).

	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	
Ünite Adı	Yaşadığımız Yer	Bölgemizi Tanıyalım	Ülkemiz ve Dünya	
Afet	Ünite No	3	3	4
	Öğrenme Düzeyi	⊙	⊙	⊙

⊙: Bu kavram geliştirme düzeyinde verilecektir.

⊙: Bu kavram pekiştirme düzeyinde verilecektir.

Sosyal bilgiler 4. sınıf öğretmen kılavuz kitabında “Yaşadığımız Yer” ünitesinde, 5. Sınıf öğretmen kılavuz kitabındaki “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinde, 6. Sınıfta Ülkemiz ve Dünya ünitelerinde öğretilemesi hedeflenen Afet kavramı; 4. Sınıfta geliştirme, 5, 6 ve 7. sınıflarda ise pekiştirme düzeylerinde verilmesi planlanmıştır. Fakat 7. sınıfta verileceği belirtilen afet kavramı 7. sınıf öğretmen kılavuz kitabında hangi ünitelerde nasıl ve düzeyde öğretileceği açıklanmamıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Medot

Doğal afet yaşadığımız coğrafyaya göre değişiklik gösterebilir sonuçları bakımından son derece önemli bir konudur. Günlük yaşantımızda çok fazla aklımıza gelmeyen ancak oluştuğu zaman son derece yıkıcı etkilere sahip olan bir konudur. İnsan-mekân etkileşiminde dikkat edilmesi gereken unsurlardan biridir. Bundan dolayı afet eğitimi çeşitli boyutları ile eğitimin bir parçası haline gelmiştir. Afet öncesi ve sonrasında yapılması gerekenler, afet sırasında nasıl hareket etmemiz gerektiği, bu eğitim bir parçasıdır. Üstelik doğal afetlerin sık yaşandığı bazı ülkelerde eğitimin her kademesinde öğretilen ve yaşam felsefesinin temelini oluşturan bir konudur. Türkiye’de de başta deprem ve sel-su baskını gibi doğal afetler sonuçları bakımından son derece yıkıcı olan ve hatıramızda kalıcı izler bırakan bir konudur. Yapılan çeşitli çalışmalarda konunun farklı boyutları ele alınabilir. Bu araştırma ise, Türkiye’de ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin afet ve afet eğitimi kavramı hakkındaki bilgi düzeyleri, hangi doğal afetleri hatırladıkları veya önemsediklerini ve bölgesel olarak hangi afetleri algıladıklarını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda;

Afet nedir? Afet türlerini sıralayınız?

Afet eğitimi nedir?

Afetten korunmak için neler yapmalıyız?

Sorularına cevap aranmıştır.

Ayrıca öğrencilerin bu konudaki bilgilerini yaşama uyarlayıp uyarlayamadıklarını anlamak için kurgusal bir olay anlatılmış, böyle bir olay karşısında “siz olsaydınız ne yapardınız?” sorusunun cevabı analiz edilmeye çalışılmıştır.

Programda doğal afet kavramıyla ilgili daha önce eğitim almış öğrenciler yani 8. Sınıflar çalışmaya dâhil edilmiştir. İlk önce araştırmacı örneklem olarak seçilen gruba neden bu çalışmanın yapıldığı konusunda bilgi verdikten sonra, veri toplama aracı ile öğrencilerin bu konudaki düşünceleri alınmıştır.

2.2. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma deseninde oluşturulmuştur. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden araştırmanın doğasına uygun olan fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Olgu bilim olarak da adlandırılan fenomenoloji olayların varlığını inceleme ve tanımlama yöntemidir. Bir başka deyişle fenomenoloji “Gerçek nedir?” sorusuna cevap arayan bir yöntemdir (Baş ve Akturan, 2013: 83). Bu çalışmada insanların gerçek düşüncelerine ulaşmak için daha derinlemesine bilgiler elde edebileceğimiz uygun bir yöntem olduğu için fenomenoloji deseni tercih edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Sorular hazırlanırken öncelikle literatür taranmış, hangi soruların yer alması gerektiği kararlaştırıldıktan sonra alanında uzman 5 akademisyenden görüş alınmıştır. Madde havuzunda yer alan soruların tamamı uzman görüşlerinin tamamen örtüşmesi sayesinde çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu süreçten geçen ve üç açık uçlu soru ve bir kurgusal hikâyeden oluşan ölçek elde edilmiştir. İki bölümden oluşan yarı yapılandırılmış bu ölçek görüşme formu şeklinde düzenlenmiştir.

2.4. Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde doğal afetlerden herhangi birinin en az bir defa baskın olarak yaşandığı bir bölge belirlenmiştir. Simav birinci derecede deprem bölgesi içerisinde yer alan yerleşim yeridir. Bu çalışma yapılmadan önce de 2009 yılında bir deprem yaşanmıştır. Böylelikle çalışma grubunun belirlenmesinde seçkili örneklem temel alınmıştır. Okul belirlendikten afet ile ilgili kavramları giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeyinde görmüş 8. Sınıf öğrencileri hedef alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Kütahya ili, Simav ilçesi Dört Eylül Ortaokulunda eğitim gören 28, 8. Sınıf öğrencisi (13 kız, 15 erkek) oluşturmaktadır. Araştırmanın uygulama ve veri toplama aşaması, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında yapılmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır. Açık uçlu soruların bulunduğu birinci kısımda tanımlamaları nasıl yaptıkları ortaya konulmuştur. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan alıntılar yapılarak analiz yapılmıştır. Ayrıca içerik analizinden elde edilen ifadelerin sıklıkları, frekans ve

yüzde olarak tablolaştırılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259).

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Ortaokula devam eden öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar tablolaştırılmış ve doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

3.1. Öğrencilerin Afet Tanımlamaları

Afet nedir? Afet türlerini sıralayınız? Soruları öğrencilere yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin tümü afetin tanımı hakkında bazı yargılar belirtmişlerdir. Önleyemediğimiz, önlem almamız gereken, her zaman dikkatli olmamızı gerektiren şey, her yerde karşılaşacağımız bir durum, insan hayatını etkileyen bir durum, maddi ve manevi zararlar veren şey, doğal ya da insanlar tarafından olan olay gibi tanımlamalar yapmışlardır. Bu tanımlamalar içerisinde doğruları barındırmakla birlikte çoğunlukla eksik olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar kavramla ilgili bilgilerin olmasına rağmen kavramın tam olarak öğrenilmediğini göstermektedir. Aşağıda bunlarla ilgili örnekler mevcuttur.

(Ö1, K, 1): *“Önleyemediğimiz önlem almamız gereken ve her zaman dikkatli olmamızı gerektiren şeylerdir.”*

(Ö4, E, 1): *“Doğal olayların veya insanların çıkardığı yıkım.”*

(Ö6, E, 1): *“İnsanlara maddi-manevi zararlar veren şeydir.”*

(Ö7, E, 1): *“İnsanlar tarafından ve doğal olarak ortaya çıkan tehlikelerdir.”*

(Ö28, K, 1): *“Afet her yerde karşılaşacağımız bir durumdur.”*

Öğrencilerin afet türlerini sıralamadaki öncelikleri ise Tablo 2’de belirtilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Afet Sıralamaları

Afet Türleri (Kodlama)	f %
Deprem	28
Sel	26
Çığ	26
Heyelan	23
Yangın	14
Erozyon	12
Volkanik Patlama	4
Tsunami	1

Tablo 2’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğrencilerin tamamı depremi ilk sıraya yerleştirmişlerdir. Yaşanmış ve kendilerini en çok etkileyen afet türü olmasından dolayı öğrencilerin tamamının ilk seçeneği

olmuştur. Sel, çığ, heyelan yine yüksek oranda bilinen afet türleri içerisinde yer almaktadırlar. En az olanı ise Türkiye’de görülme olasılığı çok az olan ve yakın dönemlerde görülmeyen tusumamidir. Sadece bir öğrenci afet olarak belirtmiştir.

3.2. Öğrencilerin Afet Eğitimi Tanımlamaları

Afet eğitimi nedir? Sorusuna verdikleri cevaplar analiz edildiğinde öğrencilerin tümü afet eğitimi hakkında bilgiye sahiptir. Verilen cevaplar içerisinde sıklıkla vurgulanan ifadeler ise: afetlerden korunmak için verilen eğitimidir, alınan önlem eğitimi, afet öncesi ve sonrası yapmamız gerekenleri anlatan şeydir.

(Ö1, E, 3): “Her türlü afet için alınan hazırlık eğitimine denir.”

(Ö1, E, 3): “Bir afet öncesinde, afet sırasında ne yapmamız gerektiğini öğreten eğitim.”

(Ö8, K, 3): “Afetlerde nasıl davranmamızı önceden bilgilendirmek adına yapılan çalışmalardır.”

(Ö17, K, 3): “İnsanların başlarına gelen veya gelebilecek afetlere karşı insanları bilgilendirme, bazı yaptığı durumların yanlış veya doğru olduğunu açıklamaya afet eğitimi denir.”

3.3. Afetten Korunmak İçin Neler Yapmalıyız?

Öğrenciler afetten korunmak için neler yapmalıyız? Sorusuna sadece depremden korunma ve deprem esnasında nasıl hareket edileceğinin yollarını yazmışlardır. Cevaplarda diğer afet türlerine karşı neler yapılabileceği, ayrıca bir afet ortaya çıkmadan önce, olma esnasında ve sonrasında neler yapılması gerektiği konusunda görüş belirtmemişlerdir. Bu da öğrencilerin afet eğitimi tanımını bildikleri halde, deprem öncesi alınması gereken tedbirler hariç, diğer afetler ve afet sırası ve sonrası bilgilerinin eksik olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Afetten Korunmak İçin Neler Yapmalıyız? Sorusunun Analiz Tablosu

Afetten (Depremden) Korunma Yolları	f %
Sarsıntı anında binadan çıkmaya veya binaya girmeye çalışmamalıyız. Sarsıntı geçtikten sonra binadan çıkmalıyız.	14
Deprem anında sakin olmalı, paniğe kapılmamalıyız.	10
Sağlamlığına güvendiğimiz bir masanın altına girmeliyiz.	9

Evden ayrılırken, önceden hazırladığımız deprem çantasını almalıyız.	6
Ellerimizi başımızın üstüne kenetleyerek, başımızı dirseklerimizin arasına almalıyız.	4
Pencerelerden sobalardan ve kolay devrilecek eşyalardan uzak durmalıyız.	1

3.4. Öğrencilerin Kurgusal Hikâye Cevapları (Siz Olsaydınız Ne Yapardınız?)

Sabaha karşı 5 sıralarında eviniz korkunç bir sarsıntıyla sallandı. O ilk sarsıntıda uyandınız, sonra 40 saniye kadar süren sarsıntıyla ışıklar yanmıyor, evin içi karanlık, şiddetli deprem sizi duvardan duvara çarpıyor, 40 saniye bitene kadar dışarı çıkamıyorsunuz, daha sonra kendinizi dışarıda buluyorsunuz. Herkes dışarıda, herkes ne yapacağını bilmeden oradan oraya koşuşturuyor. Yıkılan evler, ambulans sirenleri...

(Ö7, E, 4): “Deprem anında sağlam bir eşya bulup çelik masa veya sağlam masa ya da hayat üçgeni oluşturacak bir eşya altına sığınırım. Sarsıntı geçtikten sonra elektrik şartellerini indiririm, su vanalarını kapatırım. Kapattıktan sonra bulunduğum yerden direkt ayrılırım.”

(Ö21, K, 4): “Zaten 3 yıl önce böyle bir deprem oldu ve korkudan bir şey yapamadım. Evdeki masanın altına saklandım sadece.”

(Ö1, K, 4): “Deprem anında (yaptığım çok kötü bir şey ama) çığlık atar pencereden kendimi dışarı atarım. Deprem sonrasında ise tekrar deprem olabilir. Sonra boş bir alana gider orada beklerdim.”

(Ö26, K, 4): “Deprem anında çığlık çığlığa bağırır, telaşlanırdım. Bir yakınımı bulup ondan güç alırdım. Kaçardım. Deprem sonrasında is ne yapacağımı bilmiyorum.”

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak bu araştırmanın bulguları bir doğal afetle karşı karşıya kalmış öğrencilerin “afet” kavramını kavrama düzeyleriyle ilgili bir takım sonuçları ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın sonucuna göre öğrencilerin afet kavramını tanımlamaları eksik kalmaktadır. Afet türleri içerisinde ilk sırada depreme yer vermektedirler. En az hatırlanan afet türü ise tsunamidir. Bu durum yaşanmışlıkla ve yaşanan doğal çevre şartları ile ilişkilendirilebilir. Çünkü çalışmaya katılan bu öğrenciler 2009 yılında yıkıcı bir deprem yaşamıştır. Türkiye’de en hatırlanan ve en çok can, mal kaybına neden olan afet depremdir. Diğer afetler deprem kadar can ve mal kaybına deprem kadar neden olmaktadır, dolayısıyla akla ilk gelen afet deprem olmaktadır.

Öğrencilerin afet eğitimini tanımlamaları genellikle doğru olmakla birlikte, bir afet için alınması gereken tedbirler konusunda yine yaşanmışlığın ve önemsenmenin etkisi olduğu görülmektedir. Muhtemelen 2009 depremi ve sonrasında alınan tedbirlerden dolayı afetlerden korunmak için ne yapmalıyız? Sorusunun

cevaplarında, bütün önermeler deprem tedbirleri ve deprem esnasında ne yapılacağı ile ilgilidir. Bu konuda diğer afetlere ilişkin her hangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Verilen senaryoya ilişkin sonuçlarına baktığımızda bazı eksiklikler görülmüştür, bu bölge deprem bölgesi olmasına rağmen, afet eğitimi nedir? Neler yapmalıyız soru cevaplamalarında teorik bilginin eksik ve davranışa dönüşmediği söylenebilir. Buna ilaveten kendi yörelerindeki afetler hakkında daha fazla bilgi sahibidirler. Ayrıca bu çalışma gösteriyor ki diğer doğal afetlere maruz kalmış öğrencilerle de çalışmalar yapılmalıdır. Bu sayede maddi ve manevi zararlar verebilecek doğal afetlerin algılanmasındaki yanlışlıklar ortaya konularak, bunların düzeltilmesi için gerekli eğitimler verilebilir. Programda ilkokuldan, ortaokul 7. Sınıfa kadar doğal afet kavramı yer almasına rağmen, teorik bilginin davranışa dönüştürülmesi için bazı çalışmalar yapılmalıdır, Buna yönelik özellikle afet bölgelerinde daha fazla çalışma yapılması önerilmiştir. Bu bölge her ne kadar deprem bölgesi olsa da diğer doğal afetler ile ilgili öğrencilerin yeterli bilgi ve becerilerle donatılmadığı aşikârdır. Yerelden başlayarak Türkiye genelinde hatta dünya genelinde hangi afetlerin ne gibi zararlarının olabileceği ve alınabilecek tedbirler konusuna biraz daha fazla önem verilmelidir. Ayrıca çalışmada genel olarak baktığımızda cinsiyet değişkeni sonucu etkilememiştir, Fakat ailenin gelir durumu ve ailenin eğitim durumu arttıkça afet eğitimi cevaplarında farklılık vardır.

Kaynakça / References

Ada, S. (2013). Afetlerde Bilgi ve Teknoloji Yönetimi: G. Antep ve K. Maraş Hastanelerinde Bir Alan Araştırması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.

Afad-Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2013). *İlkokul Öğrencileri İçin Afet Bilinci Eğitimi*. Ankara.

Baş, T. & Akturan, U. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Cin, M. (2010). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Doğal Afetler ile İlgili Yanılgıları. *Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: 22, Temmuz, 70-81*.

Coşkun, Ş. (2011). *Afet Eğitimi Algılaması: İlköğretim Öğrencilerine Verilen Afet Eğitimlerinin Algılanmasını Ölçmek Üzere Bir Araştırma*. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Kırıkkaya, E.; Ünver, A. & Çakın, O. (2011). İlköğretim Fen ve Teknoloji Programında yer Alan Afet Eğitimi Konularına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *NEF-EFMED Cilt 5, Sayı 1, Haziran 2011/ NEF-EFMED Vol. 5, No. 1, June 2011*.

MEB. (2005) Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, İlköğretim Programları, Ankara, (www.meb.gov.tr)

Özgen, N.; Ünalı, Ü. & Bindak, R. (2011). Öğretmen Adaylarının Doğal Afetler Konusuna Yönelik "Etkili Öğrenme Biçimleri"nin Belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 12, Sayı 4, Aralık 2011, 303-323*.

Preston, J. (2012). *Disaster Education 'Race, Equity and Pedagogy*. University of East London, UK.

Smawfield, D. (2012). *Education as a Humanitarian Response: Education and Natural Disasters*. Bloomsbury Academic.

Şahin, C. (1991) *Türkiye Afetler Coğrafyası*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayın No:172

Turan, İ. & Kartal, A. (2012). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Doğal Afetler Konusu ile İlgili Kavram Yanılgıları. *Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 13, Sayı 3, Aralık 2012, 67-81.*

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.